

Poř. č. 4/2002

Výkladové stanovisko k přípustnosti zadržení osoby podezřelé ze spáchání trestného činu ve zkráceném přípravném řízení

Zadržení osoby podezřelé ze spáchání trestného činu (§ 76 odst. 1 trestního řádu) je přípustné i v případech, kdy taková osoba je podezřelá ze spáchání trestného činu uvedeného v § 68 odst. 2 trestního řádu. Lze je proto provést i ve zkráceném přípravném řízení, a to i tehdy, jestliže není dána žádná z okolností uvedených v § 68 odst. 3 trestního řádu. Úprava obsažená v § 179a odst. 1 písm. a) trestního řádu neodporuje čl. 8 odst. 3 větě první Listiny základních práv a svobod, resp. čl. 5 odst. 1 písm. c), odst. 3 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Zadržení osoby podezřelé ze spáchání trestného činu (stejně tak jako převzetí osoby, jejíž svoboda byla omezena podle § 76 odst. 2 trestního řádu) slouží pro účely předběžného ověření odůvodněnosti podezření ze spáchání trestného činu, zjištění, zda jsou dány důvody vazby uvedené v § 67 trestního řádu; nelze na ně klást stejné podmínky jako na rozhodování soudce o zadržené osobě (§ 77 odst. 2, § 314b odst. 2 věta první trestního řádu).

Státní zástupce, pokud předává zadrženou osobu soudci postupem podle § 179e věty před středníkem, nepodává soudu návrh na vzetí této osoby do vazby. Závěr o tom, že tato osoba bude vzata skutečně do vazby, nelze v této době ještě učinit, vzhledem k tomu, že samosoudce, jemuž taková osoba byla předána, může věc projednat v hlavním líčení, vydat trestní příkaz, osobu propustit, aniž by musela nutně být tato osoba vzata do vazby.

Pouze za předpokladu, že by státní zástupce zahájil trestní stíhání podle § 179e věty za středníkem a následně podával soudci návrh na vzetí obviněného do vazby, musí být dány i okolnosti uvedené v § 68 odst. 3 trestního řádu; nejsou-li dány, musí obviněného ze zadržení propustit.

V obvodu působnosti Krajského státního zastupitelství v Brně byl zaznamenán aplikační problém týkající se možnosti zadržet podezřelého ve zkráceném přípravném řízení s ohledem na to, že podle § 68 odst. 2 tr. ř., podle něhož vzít do vazby nelze obviněného, který je stíhán pro úmyslný trestný čin, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje dvě léta, nebo pro trestný čin spáchaný z nedbalosti, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje tři léta. Pouze je-li dána některá z okolností uvedených v § 68 odst. 3 tr. ř., toto omezení se neužije. Pochybnosti vyplývají ze skutečnosti, že zkrácené přípravné řízení lze konat pouze o trestných činech, na které zákon stanoví

trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje tři léta, což jsou zpravidla právě ty trestné činy, jež jsou uvedeny v § 68 odst. 2 tr. ř. Z toho by bylo možno dovodit, že prakticky ve většině věcí, v nichž je konáno zkrácené přípravné řízení, by nebylo možno vůbec takovou osobu zadržet jako podezřelou podle § 76 odst. 1 tr. ř., neboť by pak tuto osobu nebylo možno právě s ohledem na § 68 odst. 2 tr. ř. vzít do vazby.

Podle § 76 odst. 1 tr. ř. může osobu podezřelou ze spáchání trestného činu, je-li dán některý z důvodů vazby (§ 67), policejní orgán v naléhavých případech zadržet, i když dosud proti ní nebylo zahájeno trestní stíhání (§ 160 odst. 1). Z toho vyplývá, že podmínkou pro zadržení podezřelé osoby jsou **důvody vazby** ve smyslu § 67 písm. a) až c) tr. ř. Policejní orgán (a při vydávání předchozího souhlasu k zadržení i státní zástupce) musí tedy při rozhodování o zadržení zkoumat, zda zde jsou důvody vazby. Zadržení osoby podezřelé ze spáchání trestného činu však není rozhodnutím o vazbě a v této fázi řízení tedy orgán činný v trestním řízení nezkoumá, zda jsou dány též podmínky vzetí do vazby podle § 68 odst. 1, popř. ve spojení s § 68 odst. 2 i § 68 odst. 3 tr. ř. Nelze tedy klást rovnítko mezi důvody vazby podle § 67 tr. ř. a předpoklady, za kterých lze osobu vzít do vazby podle § 68 tr. ř. (tak by totiž bylo možno dospět i k zjevně absurdnímu výkladu, že osobu podezřelou ze spáchání trestného činu nelze vůbec zadržet, protože musí být dána i podmínka uvedená v § 68 odst. 1 větě první tr. ř.).

Zadržení osoby podezřelé ze spáchání trestného činu je třeba v této souvislosti posuzovat jako úkon, který není rozhodnutím o vazbě; nevyžaduje se proto, aby při úvaze o tom, zda bude uplatněno, musely být beze zbytku splněny všechny předpoklady vzetí do vazby. Jde zde o bezprostřední opatření, jehož účelem je vůbec ověřit, zda jsou dány důvody vazby a zda je dostatečně odůvodněno podezření ze spáchání trestného činu.

Úprava zadržení osoby podezřelé ze spáchání trestného činu (obecná v § 76 odst. 1, 3 až 6 tr. ř. a ve vztahu ke zkrácenému přípravnému řízení i úprava obsažená v § 179a odst. 1 písm. a) tr. ř. – nejde tu o nějakou speciální úpravu, ale toto ustanovení pouze odkazuje na zmíněné obecné ustanovení o zadržení osoby podezřelé ze spáchání trestného činu) je plně v souladu s čl. 8 odst. 3 Listiny základních práv a svobod, podle něhož obviněného nebo **podezřelého z trestného činu je možno zadržet jen v případech stanovených v zákoně**. Zadržená osoba musí být ihned seznámena s důvody zadržení, vyslechnuta a nejpozději do 48 hodin propuštěna na svobodu nebo odevzdána soudu. Soudce musí zadrženou osobu do 24 hodin od převzetí vyslechnout a rozhodnout o vazbě, nebo ji propustit na svobodu.

Vzít v úvahu je třeba i čl. 5 odst. 1 písm. c), odst. 3 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (č. 209/1992 Sb.). Podle tohoto článku má každý právo na svobodu a osobní bezpečnost. Nikdo nesmí být zbaven svobody kromě následujících případů, pokud se tak stane v souladu s řízením stanoveným zákonem: Pod písm. c) se potom uvádí **zákoně zatčení nebo jiné zbavení svobody osoby za účelem předvedení před příslušný soudní orgán pro důvodné podezření ze spáchání trestného činu nebo jsou-li oprávněné důvody k domněnce, že je nutné zabránit jí ve spáchání trestného činu nebo v útěku po jeho spáchání**.

Je zřejmé, že citovaný článek Úmluvy rozlišuje jednak zadržení pro účely alespoň předběžného rozhodnutí o vině zadržené osoby, jednak zadržení pro účely ověření předpokladů pro vzetí takové osoby do vazby.

Zatímco druhý tento případ se týká postupu následujícího po zadržení jak obviněného, tak i osoby podezřelé ze spáchání trestného činu, pokud následuje

rozhodování soudce podle § 77 odst. 2 nebo podle § 314b odst. 2 věty první tr. ř. o **zadržené osobě**, první z naznačených případů se může po novele trestního řádu č. 265/2001 Sb. rovněž uplatnit, a to aplikací úpravy uvedené v § 314b odst. 2 věty druhé a v § 314d odst. 2 ve spojení s § 314e odst. 1 tr. ř. Samosoudce totiž může bezprostředně po výsledku zadrženého podezřelého (po doručení návrhu na potrestání soudu již obviněného) postupovat tak, že aniž by rozhodoval o vazbě, provede ve věci hlavní líčení, vydá trestní příkaz nebo vydá rozhodnutí, které může učinit mimo hlavní líčení. Teprve poté, co uplatnil zmíněný postup, může přicházet v úvahu rozhodování o vazbě (pokud samosoudce nejprve nerozhodne o zadržené osobě a následně neaplikuje § 314b odst. 2 větu druhou, popř. § 314d a § 314e odst. 1 tr. ř.

Pokud bude pozornost obrácena znovu k postupu státního zástupce po předání zadržené osoby podezřelé policejním orgánem, je třeba uvést zejména toto:

Předpoklady pro vzetí obviněného do vazby podle jednotlivých odstavců § 68 tr. ř. zkoumá státní zástupce v souvislosti s úvahami o případném návrhu na vzetí obviněného do vazby. Předává-li státní zástupce zadrženého podezřelého soudu spolu s návrhem na potrestání (§ 179e věta před středníkem tr. ř.), musí sice zvažovat i okolnosti uvedené v textu ustanovení § 67 tr. ř. následující za důvody vazby (odůvodněnost podezření ze spáchání trestné činnosti a dále promítnutí zásady přiměřenosti a zdrženlivosti na konci tohoto ustanovení), ale vzhledem k tomu, že podání návrhu na vzetí do vazby vůči podezřelému v těchto případech nepřichází v úvahu, podmínkami uvedenými v § 68 tr. ř. zde není vázán. **Státní zástupce v těchto případech nepodává soudu návrh na vzetí obviněného do vazby.** Nejde ani o postup, který by byl analogický podání návrhu na vzetí do vazby. Není zde ostatně ani najisto postaveno (s ohledem na znění § 314b odst. 2 a § 314d odst. 2, resp. § 314e odst. 1 tr. ř.), že bude po doručení návrhu na potrestání soudu (kdy bude zahájeno trestní stíhání - § 314b odst. 2 věta druhá tr. ř.) skutečně rozhodnuto o vzetí této osoby do vazby; pokud by v této fázi řízení mělo být takto postupováno, předpoklady uvedené v § 68 tr. ř. musí být splněny. Samosoudce má řadu možností, jak postupovat ve vztahu k zadržené osobě:

- přezkoumá návrh na potrestání podaný státním zástupcem (§ 314c odst. 1 věta první tr. ř.) a po výsledku přezkoumání může postupovat podle některého z pododstavců písm. a) až c) v tomto ustanovení;
- vyslechne ji jako obviněnou ke skutečnostem uvedeným v § 314b odst. 1 věty první;
- vydá rozhodnutí, jež může vydat mimo hlavní líčení (§ 231 tr. ř.), nebo obviněnému doručí předvolání k hlavnímu líčení, které se může se souhlasem obviněného konat ihned po jeho výsledku;
- koná hlavní líčení způsobem uvedeným v § 314d odst. 2 tr. ř.,
- může vydat rovněž trestní příkaz za podmínek uvedených v § 314e odst. 1, 2 a 4 tr. ř.,
- rozhodne o vazbě (srov. § 314b odst. 2 poslední věta tr. ř.) – v této souvislosti může i zadrženého propustit na svobodu.

Z toho, co je shora uvedeno, je zřejmé, že samo **vzetí do vazby je zjevně po novele trestního řádu č. 265/2001 Sb. opatřením výjimečným, jehož uplatnění v souladu se zásadou přiměřenosti a zdrženlivosti (§ 2 odst. 4 tr. ř.) přichází v úvahu subsidiárně (srov. též § 67 i. f. tr. ř.).**

Z toho tedy plyne, že i **ve zkráceném přípravném řízení, byť je konáno o trestném činu, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje dvě léta, lze aplikovat ustanovení § 76 odst. 1 tr. ř. o zadržení osoby podezřelé.** Tento názor podporuje i systematický výklad trestního

řádu, z něhož plyne, že ustanovení oddílu sedmého hlavy desáté trestního řádu upravující zkrácené přípravné řízení výslovně předpokládají a upravují postup orgánů činných v trestním řízení v případě podezřelého, který je zadržen (srov. § 179b odst. 2, § 179e tr. ř.). To platí i s přihlédnutím k tomu, že zkrácené přípravné řízení lze ve věcech trestných činů tam uvedených konat mj. i za splnění podmínky uvedené v § 179a odst. 1 písm. a) tr. ř. (nebude-li dána rovněž podmínka uvedená v § 179a odst. 1 písm. b) tr. ř.), kde se přímo předpokládá přistižení podezřelého při činu nebo bezprostředně poté). Vztít v úvahu je třeba i **účel zkráceného přípravného řízení** (zajistit rychlý a účinný trestní postih osob, které se měly dopustit méně závažných trestných činů).

Nelze odhlédnout ani od skutečnosti, že omezení osobní svobody osoby přistižené při spáchání trestného činu nebo bezprostředně poté **kýmkoli** umožňuje ustanovení § 76 odst. 2 tr. ř. Důvody zadržení nejsou v takovém případě vůbec vázány na důvody vazby, a to ani po předání této osoby policejnímu orgánu (§ 76 odst. 2 věta druhá tr. ř.). Zde je potřebné pouze poznamenat, že by zřejmě nebylo možno ponechávat osobu v tomto specifickém režimu (převzetí jako osoby, jejíž svoboda byla omezena postupem podle § 76 odst. 2 tr. ř.) po delší dobu. I pro tuto osobu platí zákonná lhůta 48 hodin, v níž nejpozději musí být předána soudci, nebo musí být propuštěna na svobodu (§ 75, § 76 odst. 4, § 77 odst. 1 tr. ř.).

I z těchto důvodů nelze rozšiřovat výkladem podmínky zadržení v případě ustanovení § 76 odst. 1 tr. ř. i na předpoklady vzetí do vazby ve smyslu § 68 tr. ř., a v případě zásahu do svobody osoby postupem podle § 76 odst. 2 tr. ř. limitovat podmínky zadržení pouze nutností zjištění totožnosti zadržené osoby, zamezením útěku nebo zajištěním důkazů.

Státní zástupce musí důsledně zvažovat okolnosti uvedené v § 68 odst. 3 tr. ř. pouze v případech, pokud by postupoval podle ustanovení § 179e věty za středníkem. Věta před středníkem tohoto ustanovení se týká postupu, kdy státní zástupce ve lhůtě nejpozději **48 hodin** od zadržení nebo jiného omezení osobní svobody, postupuje s ohledem na zjištěné skutečnosti (srov. v této souvislosti § 179a odst. 1 písm. b) tr. ř.) tak, že **podá návrh na potrestání** (§ 179c odst. 2 písm. a), § 179d) a **spolu s ním předá soudu zadrženou podezřelou osobu**. Naproti tomu **věta za středníkem** se vztahuje na případy, kdy podání návrhu na potrestání v tak krátké době se zřetelem na zjištěné skutečnosti není možné a dále že **je dán některý z důvodů vazby** (§ 67 tr. ř. – srov. i § 67 tr. ř. i. f. a text následující za uvedením důvodů vazby) a také některá z okolností uvedených v § 68 odst. 3 tr. ř. Na rozdíl od postupu, kdy státní zástupce předává zadrženého podezřelého soudu a kdy návrh na vzetí takové osoby do vazby soudu nepodává, v těchto případech již striktně platí stejné zásady, jaké se uplatní v případech, koná-li se vyšetřování (ať už ve věci uvedené v § 16 nebo § 17 tr. ř.).